

MAISTUVIA OMENOITA OMASTA PIHASTA

Kesälajikkeita

Borgovskoje. (VI). on yleinen lajike Pohjois-Suomessa. Lajike on selvinnyt Lapissa Sallan seudulla. Venäläinen lajike, joka tunnetaan myös nimellä 'Peltosalmen imelä'. Prof. Meurmannin kuvaama Valkealan kesä on todennäköisesti sama lajike. Puu on voimakaskasvuinen, latvus pystykavuinen. Hedelmä oranssinkeltainen, makea, hapoton, kypsyy elokuun lopulla. Ei säily varastossa.

Huvitus, I-V. Lajike on torppari Juho Korpelan siemenkylvös vuodelta 1895. (Huvituksen kartanosta Yläneeltä). Hillittykasvuinen puu kasvaa 3-4 m korkuiseksi, latvus on avoimen kartiomainen. Hedelmä pienehkö, lievästi pitkänpyöreä. Pohjaväri helakankeltainen, runsaan tumman punan peittämä. Maku on imelänhappoinen. Kypsyy aikaisin, säilyy varastossa pari viikkoa.

Lavia I-IV. Lavian kunnan kansakoulun pihasta vuodelta 1880. Puu on voimakaskasvuinen ja latvus leveä. sato alkaa vasta 4-5 vuoden kuluttua istutuksesta. Kypsyy syyskuun alussa. Hedelmä keskikokoinen tai iso, vaalean keltainen, peiteväri tumman punainen. Maku miedon mausteinen, makea, hiukan happoinen.

'Pirja' FinE®I-IV (V) 'Huvitus' x 'Melba'. risteytys vuodelta 1961 (Piikkiö). Kauppaan vuonna 1980. Puu melko pieni, sopii pieneen pihaan ja säleikköpuuksi. sato alkaa aikaisin. Hedelmät kypsyvät elokuun alkupuolella. Hedelmät aromikkaita, happaman imeliä. Altis omenaruville.

'Bergius' I-IV. Säfstaholmin punainen versomutaatio vuodelta 1914. Puu hillittykasvuinen, latvus nuokkuva. Sato alkaa 2-3 vuoden kuluttua istuksesta. Kypsyy elo-syyskuun vaihteessa. Omena punainen, malto valkoinen (punaisia juovia). Siemenkoppa avoin – kypsät siemenet helisevät. Maku makea, miedosti happoinen, muuttuu nopeasti jauhoiseksi.

'Gyllenkrokin Astrakaani' I-III (IV). Suomeen 1898 Ruotsista. Puu hillittykasvuinen, pyramidinmuotoinen latvus leviää puun kasvaessa. Satoa jo 2-3 vuoden kuluttua istutuksesta. Kypsyy syyskuun puolivälissä. Hedelmä keskikokoinen, pyöreän kartionmainen ja mehukas aromaattinen herkkuomena.

'Petteri' I-III (IV). 'Lobo' x 'Huvitus' risteytys vuodelta 1962 (Piikkiö), viljelyssä vuodesta 2003. Kasvutapa kaunis, latvus levenevä. Kukkii aikaisin kevätkesällä. Kypsyy syyskuun alussa. Hedelmä tummanpunainen, malto punaista. Maku makean happoinen, mietoarominen. Säilyy varstossa viikkoja.

'Rupert' I-III (IV). Venäläistä alkuperää olevan omenan siemenestä Kanadassa kehitetty lajike. Puulla on avoin, levenevä kasvutapa. Isot hedelmät ovat vihertävän keltaiset Malto on vaaleaa ja mehukasta. Maku raikkaan happoinen, makea ja mausteinen. Kypsyy elokuun lopulla ja säilyy n. kuukauden. Hyvä pölyttäjälajike.

'Tallinnan päärynäomena' I-III Alkuperältään tuntematon 1700-luvun loppupuolelta todennäköisesti siemenkylvöstä peräisin oleva virolainen lajike, joka oli Suomessa yksi yleisimmin kasvatetuista lajikkeista 1900-luvun alkupuolella. Pienikokoinen puu on pystykasvuinen ja oksat vaativat taivuttamista. Hedelmä on keskikokoinen, kiinteämaltoinen. Maku kuistuttaa päärynää. Kypsyy syyskuun alkupuolella ja säilyy muutamia viikkoja. Hedelmässä on runsas C-vitamiinia.

Valkea Kuulas I-II (III). Baltian maista kotoisin oleva lajike 1850-luvulta. Nuorena voimakaskasvuinen puu jää keskikokoiseksi, oksat kasvavat suoraan ulospäin ja latvus on pyöreä. Kypsyä elokuun lopussa (ei kannata poimia liian aikaisin). Keskikokoiset tai isot hedelmät ovat vaaleankeltaiset ja ne tuntee kuoressa olevasta teräväreunaisesta särmästä. Malto on mehukasta ja kuultavaa. Maku on raikas ja mausteinen. Hedelmät ovat herkkiä kolhuille. Puu on herkkä pakkasvaurioille.

MAISTUVIA OMENOITA OMASTA PIHASTA

Syyslajikkeita

Ananaskaneli I-V (VI), *samoin kuin muutkin Kaneliomenat, on peräisin Novgorodin alueelta Venäjältä. Sitä pidetään muiden Kanelilajikkeiden alkumuotona. Suomeen kaneliomenat tulivat 1880-luvulla. Lajiketta on viljelty myös nimellä Ruskea Kaneli. Puu on voimakaskasvuinen. Nuoren puun latvus on pysty, mutta puun ikääntyessä se kaartuu alaspäin. Sato alkaa vasta 5-8 vuotta istutuksesta. Hedelmät kypsyvät syyskuun loppupuolella*. Hedelmän kuori on keltainen, peiteväri ruskean punainen. Valkoinen malto on mehukasta, maku raikkaan happoinen, kanelisen mausteinen. Sopii tuorehedelmäksi ja talouskäyttöön.

Keltakaneli I-V (VI). *Kuten Ananaskaneli*, mutta puun latvus on harvempi. Hedelmät ovat isompia ja kuin muut Kaneliomenat. Puu on hoidon suhteen vaatimaton ja tuottaa hyvän sadon. Hedelmät ovat keltaisia, punaviiruisia. Tuorehedelmä, joka sopii myös leivontaan, mehuksi ja soseeksi.

Anisovka (I-V) Venäjältä Voronetsin seudulta peräisin oleva lajike, joka tuli Suomeen 1860-luvulla. Voimakaskasvuinen, vankkarakenteinen puu. Punaiset hedelmät ovat litteän munan muotoisia, raikkaan happoisia ja makeita. Tuoksi on mausteinen. Kypsyä syyskuussa ja säilyy varastossa joulukuulle.

Grenman I-V. Lajike on peräisin Mikkelin läheltä Rantakylän kartanon puutarhan siemenkylvöstä 1850-luvulta, todennäköisesti venäläisen omenan siemenestä. Puu on hillittykasvuinen ja tanakka. Latvus leveähkö ja säännöllisen muotoinen. Sato alkaa nuorena, on säännöllinen ja runsas, Omenat kypsyvät syyskuun puolivälissä ja säilyvät pari kuukautta. Pienet, mehukkaat hedelmät ovat litteänpyöreitä, pohjaväri on vihreänkeltainen ja juovainen peiteväri punainen. Maku on mausteinen, makea ja miellyttävän happoinen. Hyvä tuorehedelmä sekä mehu- ja soseomena.

Lepaan Meloni I-V. Lajike kasvanut Lepaalla 1830-luvulla, ilmeisesti siemensyntyinen puu.. Puu on voimakaskasvuinen ja kapealatuksellinen. Kestävä, viihtyy myös savimaassa ja muuten epäsuotuisissa oloshteissa. Satoalkaa 5-7 vuotta istutuksesta. Kypsyä syyskuun alussa ja säilyy reilun kuukauden. Hedelmät ovat keksikokoisia, pyöreitä tai litteänpyöreitä ja ohutkuorisia. Väri on vihreänkeltainen ja pohjaväriin päällä on punaisia juovia. Maku on makea, hieman melonille vivahtava. Korkea C-vitamiinipitoisuus.

Pekka FinE® I-V. 'Lobo' x 'Huvitus' risteytys vuodelta 1962 (Piikkiö), viljelyssä vuodesta 1999. Puu on pieni, harvaoksainen. Kypsyä syyskuun puolivälissä. Keskikokoinen suippeneva hedelmä on tumman purppuranpunainen. malto on valkoinen, kuoren alta punainen. Mehua on punaista. Maku makea, miedosti kirpeä.

Punakaneli I-V. *Kuten Ananaskaneli*. Latvus on harva. Hedelmän kuori on keltainen, peiteväri punainen. Omena on mehukas ja kanelin maku on voimakas. Sopii tuorehedelmäksi ja talouskäyttöön.

Valkealan syys I-V. Siemenpuu Valkealan kartanosita vuodelta 1860. Nuorena voimakaskasvuinen, kaunis puu. Oksat tarvitsevat tukea, jotta kestävät sadon painon. Kypsyvät vähitellen syyskuussa, säilyy 3-5 viikkoa. Munanmuotoiset hedelmät ovat isoja, mehukkaita. Maku on makean happoinen.

'Antonovka Safrannoje'. I-IV(V) on 1909 risteytetty venäläinen lajike, joka on Pietarsaassa Blomqvistin koetarhassa selviytynyt hyvin. Tukeva puu antaa aikaisin satoa. Ehtii lämpiminä kesinä kypsyä puussa. Hedelmät on suuri, pohjaväri keltainen ja peiteväri lämpimän punainen. Maku mehukkaan makean happoinen. Sopii herkkuumenaksi ja soseeksi sekä uuniomenaksi.

Gallen I-IV. Tyrväältä Jaatsin tilalta Matilda Gallenin siemenkylvöstä 1940-luvulta peräisin oleva lajike. Puu kasvaa nuorena voimakkaasti, myöhemmin kasvu hidastuu. Vihreä, valkomaltainen litteänpyöreä hedelmä on mehukas, makeanhappoinen ja raikasarominen. Kypsyvät elokuussa. Hedelmässä on runsaasti C-vitamiinia.

Syysjuovikas I-IV(V). Alkuperältään oletettavasti saksalainen lajike, joka tuli Suomeen Vibyholmin hedelmätarhaan 1865. Puu on tukeva, hyväksäinen ja tarvitsee vain vähän leikkausta. Jaksottaissatoinen. Sato kypsyvät syyskuun lopussa ja säilyy muutamia viikkoja. Hedelmä iso, litteänpyöreä, sisältää runsaasti C-vitamiinia. Vihreänkeltaista pohjavärin päällä punaisia viiruja. Maku mehukkaan happoinen. **Luotsi** I-IV(V) on syysjuovikkaan täysin punainen versomutaatio.

Pohjolan ruusu (III) Emopuun kasvatti Juho Virtanen Heinolan torilta ostamansa omenan siemenestä. Omena voitti palkinnon Lahden puutarhanäyttelyssä 1900-luvun alussa ja lajike pääsi lisäksi Liipolan taimistossa (ensimmäiset taimet 1908). Onneksi näin, koska emopuu tuhoutui talvisotatalven pakkasissa. Punaisten hedelmien koko vaihtelee. Hedelmät ovat makeita, mausteisia ja sopivan hapokkaita. Ruvenkestävä, mutta toisen lähteen mukaan saattaa saada rupea sateisina kesinä.

Sandra' FinE® I-III(IV). 'Lobo' x 'Huvitus' risteytys, julkistettiin vuonna 1986 (Piikkiö). Puu on kohtalaisen voimakaskasvuinen, latvus on leveä. Kypsyvät syyskuun puolivälissä, säilyy muutaman viikon. Hedelmä on keskikokoinen, kuori punainen ja malto punakirjava ja mehukas. Maku on tasapainoisen makea ja kirpeä. Hieman altis hedelmäruvelle.

SamofinE® I-III(IV). 'Melba' x 'Huvitus'-risteymä, kauppaan 1982 (Piikkiö). Puu on leveä, latvus on avoin. Kukki aikaisin, kypsyvät syyskuussa. Hedelmä keskikokoinen tai iso, pyöreän suippeneva, kaunis pöytäomena. Väri vihreänkeltainen, maku raikkaan makeanhapokas.

Särsö (I-III) Ruotsalainen 1800-luvun loppupuolelta peräisin oleva lajike. Puu on melko nopeakasvuinen ja helppohoitoinen ja tulee satoikään nuorena. Iso tai keskikokoinen punaisen värin peittämä kellanvihreä hedelmä on makea ja miedon happoinen. Malto muuttuu kypsyessä mureaksi. Kypsyvät syyslokakuun vaihteessa ja säilyy useita viikkoja. Hyvä soseomena.

Talvilajikkeita

Hibernal I-VI. Venäläinen, Kanadasta Mäntyharjulle vuonna 1935 tullut lajike. Voimakaskasvuinen tanakka puu, jolla on erittäin avoimet oksakulmat. Sopii hyvin perheomenapuiden välirungoksi.

Hedelmät kypsyvät lokakuussa ja säilyvät 1-3 kk. Iso, punavihreät omenat ovat mehukkaita ja happoisia. Talusomena joka sopii myös uuniomenaksi.

Antonovka I-V. Ukrainasta peräisin oleva lajike. Suomeen 1800-luvun puolivälissä. Puu hidaskasvuinen ja vahvaoksainen. Kypsy myöhään loka-marraskuussa. Hedelmä iso, pyöreän munamainen, kellanvihreä. Maku raikkaan happoinen, happoisuus vähenee omenan kypsyessä. Hyvä taluslajike mehuksi, soseeksi ja marmeladiksi.

Juuso I-V. 'Antonovka' x 'Lobo' -risteytys 1966, julkistettiin vuonna 1997 (Piikkiö). Pieni leveälatsuksellinen puu. Kypsy lokakuussa ja kestää vähän aikaa varastossa. Hedelmä iso, punainen, maku aromikas ja hienostuneen happoinen. Hyvä talusomena, kypsänä myös syöntiomena.

Konsta FinE® 'Lobo' x 'Antonovka' -risteytys 1966, julkistettiin vuonna 1997 (Piikkiö). Hidaskasvuinen leveälatsuksellinen puu. Kypsy lokakuun puolivälissä. Keskikokoinen punainen hedelmä on happoinen ja kypsy parin viikon säilytyksen jälkeen miellyttävän aromikkaaksi syöntiomena.

Eppulainen (I-IV)

Lepaan liereä I-IV on kotoisin Lepaalta Hinnomäen koetilalta 1920-luvulta. Voimakasvuinen, nuorena kapealatsuksinen puu, joka vanhempana levenee ja tarvitsee enemmän tilaa. Keskikokoiset, soikeat omenat ovat kellanvihreitä, peiteväri on punainen. Muoto, tuoksu ja maku muituttavat Åkeröä. (lajike on Antonovkan ja Åkerön risteymä). Kypsy lokakuussa ja säilyy joulun tienoille.

Aroma (I-II) Ruotsalainen herkkulajike. Puu on melko voimakasvuinen, leveälatsuksellinen. Hedelmät ovat kellanpunaisia, kellertävämalttoisia ja makean hapokkaita. Poimintakypsä syyskuussa, nautintakypsä lokakuussa ja parhaimmillaan loka-marraskuussa. **Amorosa** (I-II) on lajikkeen punakuorinen muunnos.

Åkerö I-III(IV) Ruotsalainen lajike 1700-luvulta. Suomeen 1870-luvulla. Pystykasvuinen, myöhään satoa antava puu. jaksottaissatoinen. Kypsy marraskuussa ja säilyy tammikuulle varastossa. Hedelmän pohjaväri keltainen, peiteväri tiilenpunainen (värisävy vaihtelee eri kannoilla). Maku makean hapokas, lajikkeelle tyypillinen.

Lajikkeiden viralliset kuvaukset

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/kasviala/Lajikkeet-ja-alkuperaiskasvit/hedelma--ja-marjakasvien-lajikeluettelo-ja--kuvaukset/virallisesti-tunnustetut-kuvaukset/omenat-malus/>

Luomuviljelyyn suositeltavia omenalajikkeita

http://static.ecome.fi/upload/59/luomuviljelyyn_suosittelavat_omenalajikkeet.pdf

Kirjallisuutta:

Blomqvist, Leif. Puutarhan hedelmäpuut. Ab Leif JM Blomqvist Oy 2011.

Paalo Anne, Krannila Anssi. Omenapuu. Moreeni 2010.

Saario, Meeri. Kotipuutarhan marjat ja hedelmät. Tammi 2008.

